

Aproape un secol de muzică națională românească în lumea europeană

(Grigore Constantinescu – 15 noiembrie 2015)

La intersecția secolului al XIX-lea cu secolul XX, profesionalizarea muzicienilor români, în special în domeniul creației componistice, este marcată de puternice relații cu învățământul artistic francez, în parte cu Conservatoire National de Musique, École Normale din Paris. Ponderea acestor legături, timp de câteva decenii, revine și Scholei Cantorum, École Niedermayer fondate în capitala Franței. Informațiile acestor relații, pe linia perfecționării profesionale ale muzicienilor români, reies din documente pe care istoria le-a reținut. Ele au fost recent supuse valorizării și sintezei parcurgând o parte a acestei documentări cu referiri la discipolii români din primele trei decenii ale secolului XX. Este de remarcat valoarea dialogului cultural european pentru importanța acestor artiști în consolidarea școlii componistice și muzicii românești. Mi se pare suficient să menționăm printre aceștia, muzicieni ce înconjoară în lumea culturii franceze, aureola personalității enesciene, de la mai îndepărtata prezență a lui George Stephănescu la Dumitru Georgescu Kiriac, Dimitrie Cuclin, Mihail Jora, Marcel Mihalovici, I. D. Chirescu, Alfred Alessandrescu, Mihail Andricu, Mansi Barberis, Achim Stoia, Mihail Alexandrescu Skeletti. Fără o ordine strictă sau completă, acestea sunt nume evocate de-a lungul rememorării prezenței muzicienilor români la Paris.

Înainte de întoarcerea pe plaiurile natale năzuiseră mulți, cu gânduri statornice, la făurirea unei școli componistice naționale. Modele existaseră pentru ei cu decenii înainte, încă de la reunirea compozitorilor francezi, la chemarea lui Camille Saint Saëns, cu scopul întocmirii unui organism componistic autonom – înființarea Societății Naționale de Muzică (S.N.M.) care, sub deviza „Ars Gallica”, a primit și promovat lucrările școlii franceze moderne, cultivând contactele tinerilor compozitori cu publicul contemporan. Ea a fost inițiată de către Romain Bussine și Camille Saint-Saëns, care au împărtășit președinția, și membrii timpurii inclusiv César Franck, Ernest Guiraud, Jules Massenet, Jules Garcin, Gabriel Fauré, Alexis de Castillon, Henri Duparc, Théodore Dubois și Paul Taffanel. Ei au fost determinați să se unească în eforturile lor de a răspândi și a face cunoscute operele vii ale compozitorilor francezi. Potrivit statutelor lor intenția a fost de a acționa „în unitate frățească”. **Société Nationale de Musique** a fost fondată la 25 februarie 1871 încurajând muzica națională franceză, cu cinci decenii înainte de a se fonda Societatea Compozitorilor Români în 1921.

Dumitru Georgescu Kiriac, a fost prezent la Paris în ultimul deceniu al secolului XIX, după frecventarea Conservatorului din București, pentru continuarea specializării teoretice și componistice, mai întâi la Conservatoire de Musique și, apoi, la Schola Cantorum. Spiritul cercetării folclorice se va uni, la reîntoarcerea în țară, în creația corală a lui D. G. Kiriac, cu cel al simțirii muzicii și poeziei românești. D. G. Kiriac este primul care va remarca existența, la „Schola”, în fiecare an, a unei veritabile colonii române, subliniind că acei muzicieni nu și-au pierdut timpul la Paris pentru că, revenind în țară, au creat în România, un nucleu de artă foarte diferit de ceea ce se face în mod obișnuit în Balcani. Mulțumită influenței lor, cei mai interesați dintre discipoli veneau, la rândul lor, să perpetueze schimburile spirituale și artistice cu „cealaltă soră latină”.

De la întoarcerea sa la București, **Kiriac** a lucrat mult pentru dezvoltarea muzicii în România. Desigur, fără a avea pretenția unei cronologii amănunțite, printre primele nume care l-au urmat pe Kiriac trebuie citate cele ale lui Gheorghe Cucu, Ioan D. Chirescu și Dimitrie Cuclin. Acești maeștri au urmat pilda dascălilor, ale activității și convingerilor lor. Zeno Vancea subliniază: „Între foștii discipoli ai lui Castaldi și Vincent d’Indy, Dimitrie Cuclin ocupă un loc aparte, datorită ponderei creației sale față de cea a colegilor de studii, atât sub aspectul cantitativ al lucrărilor de toate genurile, cât și în privința aportului său mult mai important în dezvoltarea simfoniei românești”. În același timp, Cuclin s-a manifestat și ca „un fecund și original teoretician” conchide Zeno Vancea. Distins cu premiul I de compoziție „George Enescu” în 1913, compozitorul păstrează, din perioada tinereții sale pariziene, amintiri ce se vor regăsi în concepțiile sale de creator. De reținut, în afara creațiilor dramatice sau camerale, ciclul simfoniilor, de la prima (1910-1932) la cea de a 20-a, care culminează cu **Triumful înfrățirii popoarelor**. Conștient de această misiune culturală națională asumată, George Enescu lansase la începutul celui de al doilea deceniu acțiunea militantă a „Premiului de compoziție”, idee premergătoare evenimentelor ce aveau să urmeze. Adevărat portstindard al muzicii naționale românești, George Enescu, cel care impusese pe arealul european muzica **Poemei române op.1**, va reuni în jurul său, în calitate de Președinte, muzicienii care, în 1920, devin membri fondatori ai Societății Compozitorilor Români – amintim dintre aceștia pe Alessandrescu, Borgovan, Brăloiu, Castaldi, Cuclin, Enacovici, Gheorghiu, Jora, Kiriac, Lazăr, Nottara, Ottescu. Un alt destin deschidea astfel orizonturile pentru muzica națională românească.

Din perspectiva unui secol, în context european, suntem datori acum să o prețuim și să îi pătrundem înțelesurile.